

International Educational
Project of Embouchure

De wondere wereld van Embouchure, Ademsteun en Zang

“Feiten en Fabels”

Symposium

Onder auspiciën van

De Nederlandse vereniging voor Dans en Muziekgeneseskunde

Stichting “Sanitas in Musica”

Prins Claus Conservatorium

Stichting Fryske Blaasakademy

Keunstwurk

2 november 2013

Doelgroep:

Alle blaas instrumentalisten (hout/koper), zangers, studenten (12-99 jaar),
dirigenten, docenten/managers muziekopleidingen en conservatoria,
medici en paramedici

Welcome, Welkom, Välkommen, Willkommen, Bienvenidos, Tervetuloa

Geachte collega's, zangers, hout- en koperblazers,

Graag nodigen wij u uit om het unieke Educatieve Project: De wonderlijke wereld van Embouchure, Ademsteun en Zang (IEPE) bij te wonen, dat gehouden wordt op 2 November 2013 in Beetsterzwaag.

Het doel van IEPE is om de integratie te bevorderen van wetenschappelijke inzichten in enerzijds het muziekonderwijs (van met name blazers en zangers) en de (para) medische aanpak van blessures anderzijds. Wij hopen met IEPE te bewerkstelligen dat dirigenten, leraren en musici deze kennis praktisch toe gaan passen ten behoeve van het verbeteren van de muzikale mogelijkheden bij zichzelf en hun studenten. Ook voor de preventie en behandeling van blessures is gedegen kennis van deze informatie cruciaal om tot betere resultaten te kunnen komen.

We hebben een aantal Europese deskundigen op het gebied van deze problematiek kunnen uitnodigen.

De voordrachten, hoe diepgaand wetenschappelijk ook, zullen worden ondersteund met veel beeld-, audio- en video-opnames. Deze zijn makkelijk te volgen, ook voor de niet Engelstalige bezoekers.

De voordrachten zullen volledig op de praktijk zijn afgestemd en zijn daarmee direct toepasbaar in uw werk. Voor discussie en vragen is voldoende ruimte. Deze dag heeft ook als doel de contacten uit te bouwen tussen muziekscholen, conservatoria, koren, bands, behandelaars en wetenschappers.

Als intermezzo zijn verschillende topattracties uitgenodigd om met hun performances deze dag nog meer glans te geven en een praktische illustratie van de theorie te verzorgen.

Naast de verschillende voordrachten zijn er posterpresentaties zodat men zich in de wandelgangen verder kan verdiepen en er zijn mogelijkheden om in contact te komen met de auteurs.

Ook zullen er verschillende produktpresentaties zijn, zoals de 'embouchure'-stroboscoop, een uniek apparaat waarbij je via een beeldscherm kunt zien hoe je tot blazen komt.

De plaats van handeling is het Revalidatiecentrum van Revalidatie Friesland te Beetsterzwaag, thuisbasis van de polikliniek "Muziek en Revalidatie". Beetsterzwaag ligt centraal in het noorden van Nederland, een prachtige omgeving vol met muziek.

Kees Hein Woldendorp
Voorzitter IEPE (RF)

Hans Boschma
Stichting Sailing Brass

Prins Claus
Conservatorium

Hanze Hogeschool
voor Toegepaste
Wetenschappen
Groningen

Medewerkers:

Sprekers/Artiesten:

- Prof. Dr. Med. Eckart Altenmüller: Neuroloog, Institut für Musikphysiologie und Musiker-Medizin, Hochschule für Musik, Theater und Medien, Hannover (Duitsland).
- Prof. Dr. Med. Matthias Bertsch: University of Music and Performing Arts, trumpet, Wenen (Oostenrijk).
- Hans Boschma: solist koperblazer, componist, fysiotherapeut, Embouchure & Embouchure expert (koper & hout), Wolvega/Steenwijk (Nederland).
- Jannie Brandsma: Zangeres, ex-docente zang conservatorium Artez Zwolle (Nederland).
- Ronald Douglas: Zanger jazz, pop methodologie conservatorium Artez Zwolle (Nederland).
- Prof. Dr. Med. Matthias Echternach: E.N.T.- specialist, Freiburger Institut für Musikermedizin, Freiburg (Duitsland).
- Andre Heuvelman: Solo trompettist, Rotterdams Filharmonisch orkest, Nederlands Blazers Ensemble, Veenendaal (Nederland).
- Henri Gerrits: Componist, arrangeur, trombonist, Enschede (Nederland).
- Dr. Willem Kersing: KNO-arts, Enschede (Nederland).
- Drs. Berend Willem Meiborg: Psycholoog, Tomatis Audio Psycho-Phonology expert, ex-senior docent jazz piano Prins Claus conservatorium Groningen, Borgercompagnie (Nederland).
- Prof. Bernd Lapatki: Kaakchirurg, Directeur Klinik für Kieferorthopädie und Orthodontie, University Hospital Ulm (Duitsland).
- Drs. Boni Rietveld: Orthopedisch chirurg, Medisch Centrum voor Dansers en Musici, Den Haag (Nederland).
- Thijs Dud: solist Koperblazen, dirigent van diverse bands/orkesten in Friesland, componist (Nederland).
- Dr. Jaume Rosset i Llobet: Orthopedisch chirurg/traumatoloog, Institute de Fisiologia i Medicina de l'Arte, Terrassa. (Spanje).
- Gert v.d. Vijver: Zandkunstenaar, Drachten ((Nederland).
- Drs. Kees Hein Woldendorp: Revalidatiearts, Revalidatie Friesland, Beetsterzwaag ((Nederland).

De Dagvoorzitter is Philip Curtis (1952).

Afgestudeerd zang (York University), specialisatie in hedendaags muziektheater.

Werkzaam als regisseur, schrijver en internationaal ontwikkelaar van dramatraining voor musici (bij het Koninklijk Conservatorium Den Haag en het Prins Claus Conservatorium, Groningen). Daarnaast werkzaam als docent aan de internationale masteropleiding New Audiences and Innovative Practice en gastdocent bij het Conservatorium van Amsterdam, the Royal Academy of Music en Trinity College of Music Londen en the University of York.

UNIEK INTERNATIONAAL ONDERWIJSPROJECT VOOR ZANG en KOPER & HOUTEN BLAASINSTRUMENTEN 2 November 2013

Datum : Zaterdag 2 november 2013
Plaats : Revalidatie Friesland, Beetsterzwaag
Initiators : Hans Boschma, Kees Hein Woldendorp
Onder supervisie van : Revalidatie Friesland / Foundation Sailing Brass/
Prins Claus Conservatoir, Groningen

09.30 - 09.40 : "De zandkunstenaar" Gert v.d. Vijver
09.40 - 9.45 : **Opening** Jannewietske A. de Vries,
(Loco commissaris van de Koningin, gedeputeerde cultuur" Provinsje Fryslân)
09.50 - 10.00 : G. Eikelboom, Raad van Bestuur, Revalidatie Friesland
10.00 - 10.10 : "Fanfare for the common player" (Henri Gerrits) "Brasspack"
10.10 - 10.20 : **Inleiding** Kees Hein Woldendorp
10.20 - 10.30 : **Praktische introductie embouchure & enbouchure** Hans Boschma
10.30 - 11.00 : **Koperblazen: feiten en mythen** Jaume Rosset i Llobet
11.00 - 11.30 : **Koffiepauze**
11.30 - 11.50 : **Muzikaal intermezzo** André Heuvelman en ensemble
11.50 - 12.10 : **Rietblazen: feiten en fabels** Prof. Matthias Echternach
12.10 - 12.30 : **Ademhaling en blaasinstrumenten** Boni Rietveld/Willem Kersing
12.30 - 12.45 : **Forum Discussie**
12.45 - 13.40 : **Lunch**

- 13.45 - 14.05 : Het gebit bij blazers Prof. Bernd Lapatki
- 14.05 - 14.25 : De hersenen en blazen Prof. Eckhart Altenmueller
- 14.25 - 14.40 : Luisteren: een cruciaal punt bij musici Bé Meiborg
- 14.40 - 14.55 : Forum Discussie
- 14.55 - 15.10 : Muzikaal intermezzo
- 15.10 - 15.35 : **Theepauze**
- 15.35 - 15.50 : Warming up in HAFABRA: een voorbeeld Thijs Oud & Orchestra
- 15.50 - 16.20 : Warming up & Blazers: feiten en fabels Prof. Matthias Bertsch
- 16.20 - 16.35 : De rol van de buik en middenrif bij ademsteun Kees Hein Woldendorp
- 16.35 - 16.50 : Muzikaal intermezzo Trombone Group multiphony-vocalisation
- 16.50 - 17.05 : Zang: feiten en fabels Ronald Douglas
- 17.05 - 17.15 : Workshop "Zang" Ronald Douglas
- 17.15 - 17.30 : Forum Discussie
- 17.30 - 18.00 : Samenvatting en afsluiting
- 18.00 - 18.30 : Borrel en muzikale achtergrond

Parallel sessie: "Zangmethodologische inzichten" 10.20 - 12.45: Jannie Brandsma & Ronald Douglas
Mogelijkheid om aanwezig te zijn bij het Muzikaal intermezzo, André Heuvelmans

Poster abstracts worden geaccepteerd tot uiterlijk 31 augustus 2013. (afmeting: 850 breed x 1200 hoog)
Voor nadere informatie: zie www.revalidatie-friesland.nl

Registratie, kosten en algemene informatie.

Registratie en algemene informatie

Er wordt accreditatie aangevraagd voor een niet medisch inhoudelijke nascholing.

Wij vragen dit aan voor huis- en bedrijfsartsen, revalidatie-, KNO-, kinder-, MDL- en longartsen, orthopeden, kaakchirurgen, tandartsen, bijzondere mondheelkunde en neurologen.

Dok voor logopedisten, ergo- en fysiotherapeuten, mondhygiënisten, oefentherapeuten Cesar en Mensendieck vragen wij accreditatie aan.

De voertaal tijdens het symposium is Engels.

Actuele informatie is te vinden op onze Facebookpagina: <http://on.fb.me/164EXfy>

Het IEPE programma:

Om de organisatie van het Project financieel mogelijk te maken, inclusief de lunch en de borrel, stellen wij een bijdrage voor naar draagkracht: Artsen 200 euro, therapeuten en managers 100 euro, Musicici 35 euro, Studenten (< 25 jaar): 25 euro met een reductie op de entree prijs voor de "Early Birds" .. (de snelle beslissers die zich voor 15-4-13 opgeven en betaald hebben).

Inschrijven voor IEPE:

Stuur uw antwoordkaart terug uiterlijk voor 15-10-2013.

(of download deze van de website www.revalidatie-friesland.nl.)

Emailen naar: IEPE@revalidatie-friesland.nl.

U bent ingeschreven vanaf het moment dat uw betaling is geregistreerd.

In verband met de accreditatie dienen de (para)medici hun registratiegegevens bij de aanmelding zorgvuldig in te vullen. Een certificaat wordt aan het einde van het symposium op naam uitgegeven.

U ontvangt reductie op de inschrijvingskosten mits zich u voor 15-4-2013 inschrijft.

Voor artsen, therapeuten en managers is dat 20 euro. Voor musicici 10 euro.

IEPE LOCATIE:

Revalidatie Friesland, locatie Beetsterzwaag, Hoofdstraat 3, 9244 ZN Beetsterzwaag.

Publiciteit:

Gedurende IEPE worden audio en video-opnames gemaakt voor publicatie in het Amerikaans Medisch tijdschrift "Medic Problems of Performing Artists (MPPA)" en de websites van de organiserende instituten.

Informatie:

Vragen over de inschrijvingen: secretariaat Project IEPE 0512- 389295 of IEPE@revalidatie-friesland.nl

Hoe kom je in Beetsterzwaag – snel en gemakkelijk met de IEPE bus...

Revalidatie Friesland te Beetsterzwaag is goed bereikbaar zowel met de auto als per openbaar vervoer. Gedetailleerde informatie kan worden gevonden op www.revalidatie-friesland.nl.

Met de auto:

Revalidatie Friesland, lokatie Beetsterzwaag ligt vlak bij de A7 (Groningen-Heerenveen).

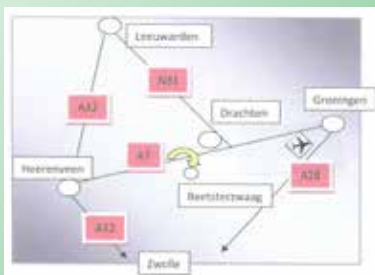
Neem de afslag Beetsterzwaag en volg de borden "IEPE" naar het centrum van Beetsterzwaag en Revalidatie Friesland (vrij parkeren).

Openbaar vervoer

Trein en IEPE-bus

De dichtstbijzijnde treinstations zijn Heerenveen en Groningen. Vanaf daar is Beetsterzwaag goed bereikbaar met de bus. U kunt eventueel gebruik maken van de IEPE bus, met name als u vanaf Groningen-Airport komt. Indien u daarvan gebruik wilt maken, geef dit dan aan bij de registratie.

Overnachting

In de omgeving van Beetsterzwaag zijn diverse hotels (alle categorieën) en B&B mogelijkheden.

Zie de link op de IEPE page: www.revalidatie-friesland.nl/professionals.

In Drachten (6 km), Groningen, Leeuwarden en Heerenveen (20-30 km) vindt u meer hotels.

Een scala aan winkelmogelijkheden, restaurants, musea, wandelen in de prachtige beboste omgeving maken het extra aantrekkelijk om IEPE te combineren met een aangenaam weekendverblijf.

Sponsors

Golden sponsor

Revalidatie
Friesland

Silver sponsor

Brons sponsor

Participating institutions

Revalidatie
Friesland